

Vsebina

UVOD.....	2
Razvitost držav.....	2
Delitev.....	2
Vzroki.....	2
Kriteriji za določanje stopnje gospodarske razvitosti.....	2
AZIJA.....	2
Delitev.....	2
Relief.....	2
Predkambrij.....	2
Paleozoik.....	3
Mezozoik.....	3
Kenozoik.....	3
Podnebje.....	3
Dejavniki.....	3
Podnebni tipi in rastlinski pasovi.....	3
Azijske reke.....	4
Pomen.....	4
Izoblikovanost rečnega sistema.....	4
Kitajske reke.....	4
Reke na jugu Azije.....	4
Reke na jugozahodu Azije.....	5
Gospodarski razvoj Azijskih držav.....	5
Vzroki za velike razlike v gospodarski razvitosti.....	5
Vzpon Japonske in »malih Azijskih tigrov«.....	5
Spremembe v socialističnih državah.....	5
Indija.....	5
Kmetijstvo.....	6
Pomen Azijskega kmetijstva.....	6
Pomembne kulturne rastline:.....	6
Oblike kmetijstva.....	6
Zelena revolucija.....	6

UVOD

Razvitost držav

Delitev

- Razvite države; razviti, bogate države, države svetovnega Severa
- Nerazvite države; države v razvoju, manj razvite države, nerazviti, revne države,...

Vzroki

- Naravni (neugodno podnebje, pomanjkanje naravnih bogastev, gorato površje,...)
- Družbeni (različen zgodovinski razvoj, različna učinkovitost gospodarskih sistemov)
- Globalizacija (zaradi multinacionalnih družb, ki svoje delovanje usmerjajo tja, kjer se jim obeta največji dobiček)

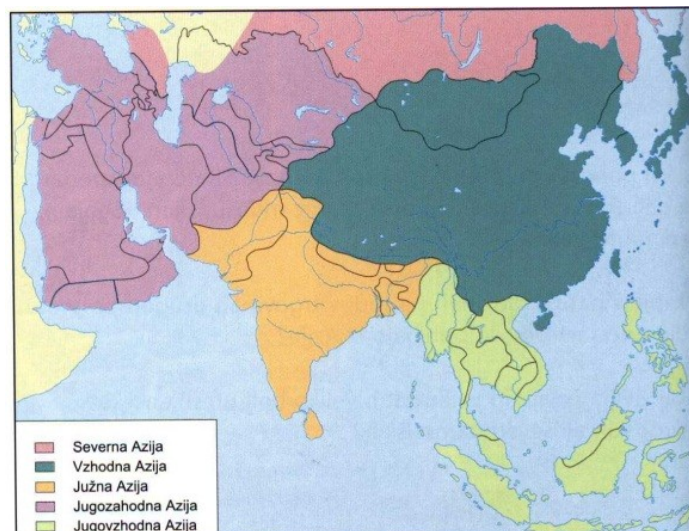
Kriteriji za določanje stopnje gospodarske razvitosti

- Bruto domači proizvod – BDP – USD na prebivalca za določeno leto
- Hektarski donos
- Delež brezposelnih, zaposlenih v različnih sektorjih gospodarstva, pismenih
- Stopnja prehranjenosti, izobrazbe
- Število avtomobilov, zdravnikov na 1000 prebivalcev
- Pričakovano trajanje življenja
- INDEKS DRUŽBENEGA RAZVOJA (%)
  - o Dohodek
  - o Delež pismenih
  - o Stopnja izobrazbe
  - o Pričakovano trajanje življenja

AZIJA

- Je največja celina našega planeta
- Velike razlike (naravno in kulturno okolje)

Delitev

Relief

Predkambrij

o Ščiti:

- Arabska gruda
- Indijska gruda
- Kitajska gruda
- o Plošče:
- Sibirska plošča

Paleozoik

- o Kaledonsko, Hercinsko gubanje

Mezozoik

- o Pangea se razdeli na lavrazijo in gondvano, nastane morje Tetis (apnenec, dolomit)

Kenozoik

- o TERCJAR
  - Alpidsko gubanje (vulkanski izbruhi, potresi)
- o KVARTAR (pleistocen, holocen)
  - Mezopotamsko, Indsko, Gangeško, Vzhodno Kitajsko nižavje

Podnebje

Dejavniki

- Reliefna izoblikovanost površja
  - o Največ padavin je tam, kjer vlažne zračne mase trčijo ob reliefne ovire (pobočja zahodnih Gatov, predgorje Himalaje,...)
- Monsunsko kroženje zraka
  - o Poletni monsun – Azijsko kopno se segreje bolj kot oceana; nastane območje nizkega zračnega tlaka; vetrovi se nad oceanom navlažijo in prinašajo poletno deževje, ki lahko traja več mesecev
  - o Zimski monsun – Azijsko kopno se ohladi bolj kot oceana; vetrovi se nad morjem navlažijo in prinašajo padavine tudi v »zimskem« času

Podnebni tipi in rastlinski pasovi

- Ekvatorialno podnebje
  - o Tropski deževni gozd
  - o Sekundarni gozd – nov gozd ki nastane, ko se na novo zaraste nekoč posekan TDŽ
  - o Mangrove – poseben tip grmičastega in drevesnega rastlinstva, pri katerem se v času oseke pokažejo značilne zračne korenine
- Savansko podnebje
  - o Savansko rastlinstvo
- Tropsko ter subtropsko polsuho in suho podnebje
  - o Polpuščavsko in puščavsko rastlinstvo
- Sredozemsko podnebje
  - o Mediteransko rastlinstvo
- Subtropsko vlažno podnebje ali monsunsko podnebje
  - o Vlažni subtropski in monsunski gozd, Bambus, tikovec
- Gorsko podnebje in rastlinstvo
- Kontinentalno vlažno podnebje

- o Listnati gozdovi
- Kontinentalno polsuho in suho podnebje
  - o Polpuščavsko in puščavsko rastje
  - o Stepsko rastlinstvo
- Zmerno hladno podnebje
  - o Iglasti gozd (tajga)
- Subpolarno podnebje
  - o Tundrsko rastlinstvo

Azijske reke

Pomen

- Na nobeni drugi celini nimajo tako velikega vpliva na poselitev in preživetje prebivalstva
- Marsikje ljudje živijo s poplavami
- Območja ob rekah spadajo med najgosteje naseljena na svetu

Izoblikovanost rečnega sistema

- Areična območja – zaradi pomanjkanja padavin ni stalnih tekočih voda
- Endoreična območja – območja z notranjim odtokom – reke se končajo v jezerih v notranjosti
- Štiri povodja Azijskih rek – Povodje Severnega ledenega morja, Tihega oceana, Indijskega oceana ter Sredozemskega morja

Kitajske reke

- Vse pripadajo povodju Tihega oceana
- HUANG HE (Rumena reka)
  - o Rekordna količina gradiva v obliki lebdečih delcev (puhlice) – zaradi tega je dobila ime Rumena reka
  - o PROBLEMATIKA - nasipi
- CHIANG JIANG (Jangce)
  - o Najdaljša Azijska reka
  - o Je glavna prometna vodna žila, po kateri potekata 2/3 rečnega tovarnega prometa
  - o Oceanske ladje lahko plujejo 1000km v notranjost
  - o PROBLEMATIKA – močno onesnažena, katastrofalne poplave v času poletnega monsuna

Reke na jugu Azije

- Vse reke pripadajo povodju Indijskega oceana
- IND
  - o Vodo dobiva le v zgornji polovici
  - o V spodnji polovici teče čez sušne pokrajine, ki niso poplavno ogrožene
- GANGES IN BRAMAPUTRA
  - o Poletni čas je obdobje rednih poplav, ki najhuje prizadenejo Bangladeš

Reke na jugozahodu Azije

- EVFRAT IN TIGRIS
  - o Izvirata v gorovjih Male Azije in tečeta skozi sušno Mezopotamijo v Perzijski zaliv
  - o Največji pretok pozimi in spomladi, najmanjšega pa poleti

Gospodarski razvoj Azijskih držav

Vzroki za velike razlike v gospodarski razvitosti

- Zgodovinski in družbeni razvoj, ki močno odseva posledice kolonializma
- Politična nestabilnosti ter etnični in verski spopadi

Vzpon Japonske in »malih Azijskih tigrov«

- JAPONSKA
  - o Vzroki
    - načrtno se je usmerila v razvoj najrazličnejših industrijskih panog;
    - med prvimi na svetu se je zavedala pomena vlaganj v razvoj modernejše tehnologije in izobraževanje
    - japonska kulturna tradicija – izredna marljivost, discipliniranost in lojalnost svojim podjetjem
  - o postala je ena glavnih svetovnih gospodarskih velesil
  - o ima najbolj kvalificirano delovno silo na svetu
  - o razvoj Japonske – Japonski gospodarski čudež se je po letu 1990 nekoliko upočasnil
  - o v zadnji četrtini 20. Stoletja so jo dokaj uspešno začele posnemati tudi nekatere druge države na zahodnih obalah Tihega oceana:
- Mali Azijski tigri
  - o Južna Koreja, Tajvan, Singapur, Hong Kong, Malezija, Tajska, Filipini
  - o Velik pomen ima tudi gospodarsko povezovanje teh držav; Združenje držav jugovzhodne Azije

Spremembe v socialističnih državah

- Gospodarski in družbeni razvoj je tesno povezan z družbeno ureditvijo
- Po 1990 so socializem odpravile tudi nekatere Azijske države, v nekaterih pa so jo obdržali (Severna Koreja)
- Povsem drugačen in uspešen model so razvili na Kitajskem, sledi pa mu Vietnam
  - o Enostrankarska ureditev pod vodstvom komunistične stranke
  - o Plansko gospodarsko preobrazili v povsem tržno

Indija

- Veliko problemov (revščina, zaostalost,...)
- Velike razlike med hitreje razvijajočimi se mesti in strahotno zaostalim podeželjem
- Upanje za državo vzbujajo vidnejša žarišča sodobnega razvoja (npr. Bangalore)

Kmetijstvo

Pomen Azijskega kmetijstva

- Nadpovprečno pomembna dejavnost
- Delež kmečkega prebivalstva večinoma nad svetovnim povprečjem (razen v industrializiranih državah tihooceanskega loka ter v naftnih državah ob Perzijskem zalivu)
- Delež obdelovalnih površin je majhen (10-20%)

Pomembne kulturne rastline:

- Riž (glavna prehrabna kulturna rastlina)
  - o Azija ustvarja več kot 90% njegovega svetovnega pridelka
  - o Značilen za toplo in vlažno podnebje monsunske Azije
- Pšenica, koruza, proso, maniok, soja, datlji,...
- Plantažne in industrijske rastline: sladkorni trst, čajevec, oljna palma

Oblike kmetijstva

- SAMOOSKRBNO
  - o Selilno poljedelstvo
    - Značilno za redko poseljene gozdove Indonezijskega otočja in Indokitajskega polotoka
    - drevesa posekajo, nato pa zažgejo (požigalništvo)
  - o Nomadska živinoreja
    - Značilna za sušne dele celinske notranjosti in Arabski polotok
    - nomadska ljudstva gojijo črede različne živine in se praviloma z njimi tudi selijo
  - o Intenzivno samooskrbno poljedelstvo
    - Značilno za gosto poseljena monsunska območja ob velikih rekah
    - Izrazito namakalno poljedelstvo, od katerega živi večina prebivalstva
  - o Intenzivno samooskrbno kmetijstvo
    - Značilno za bolj sušne dele monsunske Azije in za nemonsunsko Azijo
    - Poljedelstvo se kombinira z živinorejo
- TRŽNO
  - o Plantažno gospodarstvo
    - Značilno za južno in jugovzhodni Aziji
    - Plantaže so usmerjene v eno ali dve kulturni rastlini
    - Pridelava je namenjena izvozu, lastniki so pogosto tujci
    - Čajevec, kavčuk, oljne palme, bombaž, juta, banane,...

Zelena revolucija

- Pozitivne posledice:
  - o S križanjem so ustvarili »čudežno« vrsto riža, ki je močno dvignila hektarski donos, dvignili odpornost proti nekaterim škodljivcem in suši, omogočili tri letine
  - o Prenehale so se katastrofalne lakote iz preteklosti, indija je nehala uvažati žitarice
- Negativne posledice
  - o Onesnaževanje tal in podtalnice zaradi pesticidov in umetnih gnojil
  - o Zanemarjanje tradicionalnih domačih pridelkov; pridelava usmerjena v izvoz

o V osnovi ni rešila temeljnih problemov prenaseljenosti in revščine v tretjem svetu